

STICHTING WINTERSWIJKSE SYNAGOGES

JAARVERSLAG 2021

Een jaarverslag over 2021? In de historie zal dit jaar bekend staan als *het tweede Coronajaar*. Een jaar waarin veel tot stilstand kwam. Met trots kunnen we dit jaarverslag beginnen met de mededeling dat 1 januari 2021 voor de synagoge Winterswijk in p ositieve zin historisch zal blijken; het is de datum waarop bovenvermelde stichting (SWS) werd opgericht als rechtsopvolger van de Voorinkstichting. Maar meer dan dat; op dezelfde datum werd de overdracht van het synagogegebouw beklonken. De Joodse gemeente Winterswijk heeft de Synagoge met ingang van dit jaar overgedragen aan een nieuwe eigenaar; de Stichting Cultuurbehoud Achterhoek (SCA). Dit jaarverslag is voor een groot deel gewijd aan de achtergronden van die overdracht en vervolgens de toekomst van het Synagogegebouw. Daarmee is 2021 voor het SWS-bestuur een dynamisch jaar geworden. Het is gepast en realistisch om daarnaast niet voorbij te gaan aan het feit dat het tweede Corona-jaar voor de SWS-activiteiten grote gevolgen heeft gehad. Waar achter de schermen hard is gewerkt hebben wij aan de voorzijde onze trouwe bezoekers zeer gemist.

• Overdracht van de Synagoge aan SCA

Met ingang van 2021 is de Stichting Cultuurbehoud Achterhoek (SCA) eigenaar geworden van het Synagoge-complex. De overdracht heeft alles te maken met de kosten voor onderhoud, die niet meer door de kleine Joodse gemeente Winterswijk konden worden opgebracht. Na overleggrondes in 2020 waar ook het Nederlands Isra elitische Kerkgenootschap (NIK) bij was betrokken, werd tripartiete overeenstemming bereikt. Daar zijn meerdere jaren van bestuurlijk overleg aan voorafgegaan, in gang gezet door Carl Drees als voorzitter van de voormalige Voorinkstichting. Onze dank gaat uit naar de initiatiefnemer achter de SCA, Anne Joldersma. Door zijn persoonlijke inspanningen is deze noodzakelijke en historische stap mogelijk geworden.

• Restauratie

Behalve noodzakelijk groot onderhoud na de restauratie van 1984, was al langer duidelijk dat technische tekortkomingen en nieuwe wensen en plannen van de SWS – om grotere ingrepen en modernisering van de synagoge vroegen. Tijd dus voor restauratie en renovatie. Rond de zomer zijn de activiteiten in het kader van de restauratie volop van start gegaan. Daarmee is de toekomst voor de in 1889 geopende synagoge verzekerd, inclusief het bijzondere mikwe dat tot het complex behoort. De nieuwe eigenaar garandeert dat de synagoge ook in de toekomst zijn religieuze functie kan blijven houden. Waar op diverse plaatsen in Nederland synagogen een nieuwe eigenaar hebben gekregen, is de wijze waarop deze samenwerking in Winterswijk nu gestalte heeft gekregen, bijzonder.

De restauratie werd gestart met schilderwerk en ander onderhoud aan de buitenkant. Eind 2021 zijn de activiteiten verplaatst naar het interieur. Binnen gaat het niet alleen om restauratie, maar ook renovatie. Een betere toegankelijkheid en de wens om naar een museumfunctie te groeien vormen daarvoor het kader.

• Activiteiten

Door alle maatregelen rondom Corona, kon in 2021 maar een beperkt aantal activiteiten worden gerealiseerd. Diverse bijeenkomsten werden afgelast. Zowel de Voorinklezing, als de traditionele Chanoeka-viering konden geen doorgang vinden. Het bezoekersaantal liep terug. In de zomermaanden was er, dankzij de versoepelingen, wel ruimte om een aantal rondleidingen te verzorgen, zowel in het Nederlands (op de dinsdagavonden) als in het Duits (op donderdag). De voordrachten in het kader van Open Joodse Huizen vonden digitaal plaats.

* **Joods erfgoed in de Achterhoek**

Op 18 juni vond in de synagoge de presentatie plaats van het boekje "Joods erfgoed in de Gelderse Achterhoek" van de hand van Henk Teeuwen. Het eerste exemplaar werd aangeboden aan Gerda Brethouwer, directeur van het nationaal onderduik-museum te Aalten. Het boekje is een toeristische routebeschrijving, langs het Joods Erfgoed in de Achterhoek. Het belicht de boeiende geschiedenis van de diverse synagogen en begraafplaatsen in de regio. Deze kleine reisgids kon worden uitgegeven met steun van de SWS; de opbrengst komt ten goede aan de synagoge.

* **Feestelijke overdracht: Joods Erfgoed**

Op een zonnige 10 oktober kon, na eerder uitstel door Corona, de overdracht van het gebouw aan de SCA, feestelijk luister worden bijgezet. Na ontvangst in gebouw Sleswijk liep een vijftigtal gasten naar de synagoge. De officiële overdracht werd daar vorm gegeven onder het thema *Joods Erfgoed*. Na opening door Jik Nihom, belichtte allereerst burgemeester Joris Bengevoord dat epitheton. De synagoge is voor de gemeente Winterswijk gezichtsbepalend Joods erfgoed.

Vervolgens sprak Prof. Emile Schrijver, directeur van het joods Cultureel Kwartier Amsterdam. Schrijver heeft grote expertise op het gebied van Joods Erfgoed in en buiten Nederland. Duidelijk werd dat dat begrip veel meer behelst dan de stenen van een gebouw; beheer en behoud van cultuur. Hij bevestigde de bijzondere rol van de SCA, met wellicht een voorbeeldfunctie voor Nederland: 'Hier is belangrijk werk verricht.' Zijn oproep om nu het Joods immateriële erfgoed vorm te geven, vatten wij op als een uitdaging aan het SWS-bestuur. Vervolgens gaf Mirjam Schwarz een overzicht van de geschiedenis van de Nederlands Israëlitische Gemeente Winterswijk – in en na de oorlogsjaren in het bijzonder. Haar oproep betref het behoud van de sjoel (*school*) als plek van samenkomst, waar geleerd wordt. Vervolgens overhandigde zij symbolisch de sleutel van het gebouw aan SCA-voorzitter Anne Joldersma. Hij toonde zich onder de indruk van de ingelijste bouw-tekening, van de hand van de architect uit 1888. Ter afsluiting verwoordde Anne Joldersma zijn persoonlijke betrokkenheid bij het Synagoge-complex. Het is de wederzijdse intentie van eigenaar (SCA) en gebruiker (SWS) om het gebouw maximale culturele en historische uitstraling te geven.

De bijeenkomst werd met echte Achterhoekse champagne feestelijk afgesloten.

* **Overig**

Op 23 november kregen wij uit handen van 'Het Gilde van Winterswijk' een cheque van €500 overhandigd. Het bedrag is afkomstig van de opbrengsten van door het Gilde georganiseerde rondwandelingen en fietstochten. Mirjam Schwarz nam de cheque namens NIG en SWS in ontvangst.

Op 25 november vonden opnames plaats voor het programma 'De Troubadours', van omroep Gelderland. Coosje Smid, geboren in het huis naast de sjoel, vertelde over haar binding met de synagoge. En de herinneringen aan haar joodse moeder en grootmoeder Roos Giesen.
www.gld.nl/tv/aflevering/coosje-smid/115998

• **Organisatie**

* **Bestuursleden**

Het SWS-bestuur was in 2021 als volgt samengesteld:

Fons Catau, voorzitter
Jik Nihom, secretaris
Mirjam Schwarz, NIG/penningmeester
Marten de Jong (vanaf september)
Harry Meulenkamp
Talië van der Neut
Doede Sijtsma
Wouter van der Valk (tot september)
Sjoerd van der Werf
Ben Westerveld, adviseur

In september trad Wouter van der Valk na ruim 5 jaar terug als bestuurslid. Wij bedanken hem voor zijn inbreng en inspanningen, met name op het gebied van de cursussen filosofie die hij vorm heeft gegeven.

In dezelfde maand trad Marten de Jong toe tot het SWS-bestuur. Hij woont sedert 15 jaar in Winterswijk en is directeur van High Tech Timber. Wij hopen van zijn netwerk en expertise gebruik te mogen maken.

* **Intern**

Het bestuur vergaderde als altijd tweemaandelijks, maar door de Corona-maatregelen veelal online. In augustus was een bestuursdag georganiseerd met als thema: interne communicatie en organisatie. Daar zijn goede stappen gezet op weg naar verdere professionalisering, inzet van vrijwilligers en samenwerking met SCA, donateurs en andere partners. Met de toenemende financiële belangen hopen wij in de loop van 2022 een nieuwe penningmeester te werven, ook om het werk van Mirjam Schwarz te verlichten.

Een voornemen om een meer reguliere nieuwsbrief uit brengen kreeg op de valreep van 2021 zijn beslag.

* **Extern**

De Stichting Winterswijkse Synagoge is in november toegetreden als lid van de coöperatie Erfgoed Gelderland. Tevens zijn wij partner in het recent opgerichte Netwerk Joods Erfgoed Gelderland. Al langer zijn wij lid van SyNeON; de organisatie van synagogen in NO-Nederland. Op 1 november was NIG-Winterswijk de gastheer voor de jaarvergadering van deze stichting. Daar hielden Mirjam Schwarz en Henk Vis een voordracht over de nu 15 jaar bestaande werkgroep 'Leren van de Oorlog'.

* **Financieel**

Ook de winst- en verliesrekening 2021 (zie onze site) wordt gekenmerkt door de omstandigheden die Corona teweegbracht. Ondanks de mindere activiteiten werd nog ruim €4000 uit rondleidingen verkregen. Het jaar 2021 kon worden afgesloten met een batig saldo van € 22.525. Wij zijn onze gulle donateurs zeer erkentelijk voor hun bijdragen.

Jik Nihom, secretaris SWS, maart 2022